

Nu tar vi arkiven till en ny digital nivå

- Slutrapport

Författare: projektledare Johan Eriksson

1. Sammanfattning

Projektet ”Nu tar vi arkiven till en ny digital nivå” pågick under perioden 20170418 – 20171213 i form av ett samarbete mellan Länsbildningsförbundet Sörmland, Arkiv Sörmland och Södermanlands hembygdsförbund. Projektet har finansierats av Landstinget Sörmland samt av de deltagande organisationerna.

Projektets syfte har varit att öka kunskapen om och intresset för *elektronisk arkivering (e-arkivering)*, även kallat *digital långtidslagring*, hos föreningslivet i Sörmland. Projektet har även knutit kontakter med länsarkiv i övriga Sverige och har även varit i kontakt med Riksarkivet, danska Rigsarkivet, samt företaget ArkivIT i Stockholm.

2. Projektorganisation

2.1 Styrgrupp

Maria Forss, länsbildningskonsulent, Länsbildningsförbundet Sörmland

Annika Bergsland, arkivchef, Arkiv Sörmland

Jennie Fornedal, hembygdskonsulent, Södermanlands hembygdsförbund

2.2 Projektledare

Johan Eriksson, arkivarie och skribent, arbetade 25 % i projektet.

3. Projektmål

Projektmålen under 2017 har varit att:

- Genomföra en enkät riktad till föreningar i Sörmland (maj – september).
- Göra en nulägeanalys och kunskapsöversikt som redovisar pågående arbeten och befintligt stöd för den som vill veta mer om e-arkivering och digital långtidslagring.
- Skapa en grundläggande metod och vägledning för e-arkivering i föreningslivet (maj – december).
- Genomföra 2–3 piloter, där föreningar får arbeta med och utveckla metoder för e-arkivering i praktiken (maj – september).
- Hålla en inspirerande workshop för de föreningar som vill lära sig mer om digital långtidslagring (november).
- Skriva en sammanfattande slutrapport med förslag till fortsatt arbete.

4. Genomförande och resultat

Samtliga uppsatta projektmål hade uppnåtts i januari 2018, i samband med att denna slutrapport författades. Resultaten har dokumenterats på två sätt:

1. Genom webbplatsen **e-arkivera.nu**. Där finner ni bland annat metoden för e-arkivering; nulägeanalys och kunskapsöversikt, samt dokumentation från workshopen som genomfördes i Eskilstuna 21 november 2017.
2. Dokumentlagring på **Google Drive**. Där finner ni intern projektdokumentation, tidrapporteringar och liknande.

Tanken är att projektwebben e-arkivera.nu får leva vidare under minst ett år efter avslutat projekt. Därefter kan materialet avvecklas och i valda delar föras över till förvaltning, förslagsvis hos Arkiv Sörmland.

Dessutom ska projektdokumentationen på webben och hos Google laddas ner från internet och e-arkiveras, eller åtminstone förberedas för långtidslagring. Med andra ord: målsättningen är att själva projektet skulle kunna fungera som en tredje ”pilot”, där vi arkiverar informationen så att den är tillgänglig i digital form även i framtiden.

Vilken organisation som kan tänkas förvalta projektresultaten och ta omhand informationen som e-arkiverats är i skrivande stund inte beslutat. Den främsta kandidaten är förstås Arkiv Sörmland, som redan idag arbetar med bevarande av arkivhandlingar från enskild sektor. Se vidare nedan.

5. Slutsatser och reflektioner

Projektets huvudsakliga slutsatser och råd har sammanfattats i en informationsfolder, ”*Ta hand om föreningsarkivet!*” (bilaga ett), samt i en enkel webbaserad metod som visar hur föreningar kan komma igång med e-arkivering och smarta digitala arbetsätt. Det nämnda materialet riktar sig alltså främst till föreningsverksamma.

Några övergripande slutsatser, som är relevanta även för yrkesverksamma arkivarier, politiker och andra som jobbar med bevarande av vårt kulturarv, följer nedan.

Föreningsarkiven är hotade

Om vi inte utvecklar samarbeten, metoder och tekniska plattformar för att bevara föreningslivets digitala källmaterial, så är risken stor att värdefullt källmaterial går förlorat, eller att informationen bevaras på ett sådant sätt att källornas autenticitet inte kan säkerställas.

Alla vet men få gör något

Enkätsvaren visar att såväl arkivarier som många föreningar känner till det ovan beskrivna problemet. Många vill ”komma igång” med e-arkivering och digitala arbetsätt, men få vet hur de ska börja.

Viktigt att ta första stegen

Det går att göra stor nytta även med små resurser. Det krävs varken pengar, särskilt mycket tid, eller hög teknisk kompetens för att skapa arbetssätt och informationsstrukturer som ger goda förutsättningar för ett långsiktigt bevarande.

Flera vägar mot målet

Tidigare var föreningsarkivariernas arbete ganska förutsägbart och överskådligt: det handlade om att ta in handlingar, ordna och förteckna, och boxa materialet i arkivdepån. I framtiden kommer arkivarierna förmodligen behöva arbeta i flera parallella spår, eftersom informationen är utspridd på många aktörer och tjänsteleverantörer. En del av arkivet kommer kanske att finnas i den digitala depån, eller e-arkivet, men det kommer även behövas strategier för att samla in, ta omhand och förvalta material direkt från leverantörer av molntjänster, sociala medier och kanske även ”föreningshotell” – servicebyråer som sköter administrationen åt ett stort antal föreningar samtidigt.

6. Rekommendationer inför framtiden

Mot bakgrund av detta kan bland annat nedanstående rekommendationer ges för det fortsatta arbetet.

Samverkan är nödvändig

Att utveckla arbetssätt, informationsstrukturer och tekniska plattformar för digital långtidslagring handlar om innovation, där många kompetenser måste involveras. För att nå dit behövs mer av sektoröverskridande samverkan mellan föreningar, offentlig sektor, föreningsarkiv, andra arkivinstitutioner och företag som jobbar med IT och e-arkiv. Denna samverkan kan handla om att bygga upp gemensam kunskap, men även om gemensamma tjänster och tekniska lösningar.

Ett konkret exempel är det pågående arbetet med att utveckla och köpa in e-arkiv till kommuner och landsting. Tidigare nyttjade föreningsarkiven ofta kommun- och landstingsarkiv för sina handlingar. Vore inte det en god idé även i framtiden? Frågan borde åtminstone utredas ordentligt, vilket inte har kunnat ske inom ramen för detta projekt.

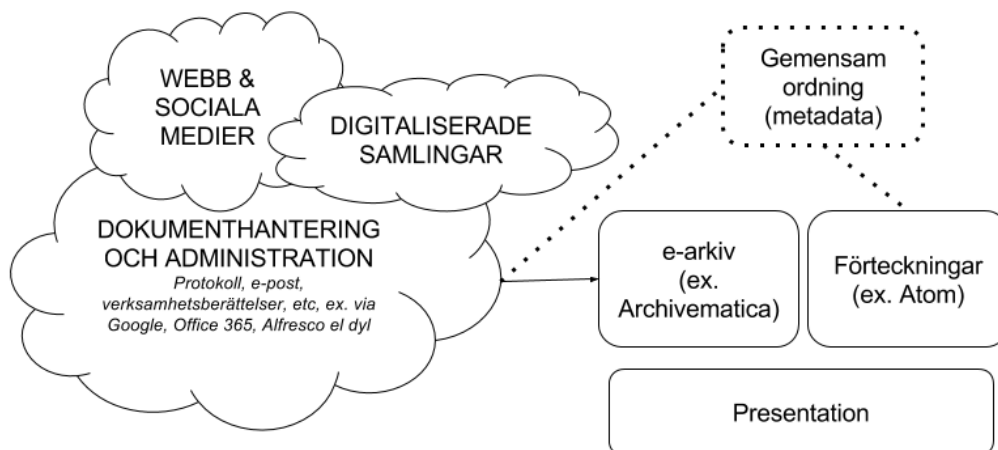
Arkivsektorn måste tänka nytt

Informationen produceras, sprids och lagras snabbare, i större volymer och mer decentraliserat än tidigare. Om arkivarierna ska kunna ta hand även om samtidens digitala källor, och inte enbart bli ”pappersarkivens väktare” så krävs ett mer aktivt och utåtriktat arbetssätt. Det kan exempelvis handla om riktade insamlingar av digitala källor, men även hjälp med dokumenthantering och smarta digitala arbetssätt, som underlättar framtida leveranser till arkivinstitutionerna. Arkiv Sörmland bör även i

fortsättningen vara den självklara noden för arbetet med föreningsarkiv – men det krävs att mer resurser satsas på digitalt bevarande och arbetsformer som gör denna institution relevant även i framtiden. Det här arbetet är inte lämpligt att bedriva i tidsbegränsade projekt – det måste in i ”linjen”, i kärnverksamheten.

Digitalisering – inte bara lagring

Arkiv och e-arkiv kan lätt uppfattas som ett tråkigt ”måste”, något som föreningarna är tvungna att göra när informationen ska stoppas undan för den slutliga vilan. Men digital information har helt andra egenskaper än pappersdokument: den kan dupliceras, återanvändas, delas och publiceras på ett helt andra sätt än tidigare. Genom att jobba mer med digitalisering i bred mening skulle arkiven och föreningarna kunna nå flera syften samtidigt: när ett justerat protokoll läggs i e-arkivet kan den samtidigt bli sökbar och synlig på föreningens intranät, eller webbplats. Ett foto som arkiveras blir i samma stund tillgängligt för allmänheten, om man så vill. Kort sagt: det gäller att utveckla nya arbetssätt – inte bara digitalisera gamla pappersrutiner. En del av det ovan sagda illustreras genom nedanstående bild.

Principskiss: den digitala föreningen. Ett framtida arbetssätt kan innebära att arkivarierna måste vara med och styra informationen redan vid källan, när den skapas i föreningens verksamhet. Genom att använda system, tjänster och arbetsmetoder som redan från början är förberedda för långsiktigt bevarande kommer det att gå mycket enklare att genomföra e-arkiveringen.